

Den 27. juni 2007
J.nr. SNS-400-00016
Ref. chhen

UDKAST

Forslag

til

Lov om ændring af lov om udnyttelse af vandkraften

i Gudenå

§ 1.

I lov nr. 184 af 20. marts 1918 om udnyttelse af vandkraften i Gudenå, som ændret senest ved lov nr. 1054 af 17. december 2002, ændres i § 1 ” indtil den 8. januar 2008” til: ”indtil den 8. januar 2014”.

§ 2.

Loven træder i kraft den 8. januar 2008.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Tangeværket, der ejes af Gudenaacentralen A.m.b.a., er et af de 20 vandkraftværker, som blev opført i tiåret omkring første verdenskrig. Tangeværket fik i medfør af lov nr. 184 af 20. marts 1918 koncession til udnyttelse af vandkraften i Gudenå. Koncessionen blev meddelt for en periode på 80 år fra 8. januar 1921.

Etableringen af Tangeværket betød, at Gudenåens naturlige dyreliv blev forhindret i at vandre frit i åen. Fiskene blev afskåret fra at vandre opstrøms Tange Sø til gydepladserne, og 13 km af den oprindelige Gudenå er nu oversvømmet af Tange Sø. Til gengæld har Tangeværket i en periode på snart 87 år produceret forureningsfri energi. En fisketrappe er desuden etableret for at afbøde virkningerne af afskæringen.

Tangeværket har i dag følgende andelshavere: Energiselskabet NRGi, EnergiMidt, Galten Elværk, Skanderborg Kommune og Energi Viborg. Værket producerer ca. 12.000 MWh om året svarende til forsyningen af ca. 3000 husholdninger og på niveau med, hvad der produceres af fire moderne vindmøller.

I 2000 vedtog Folketinget en ændring af loven, så der blev skabt hjemmel til at forlænge koncessionen med 2 år, jf. lov nr. 1274 af 20. december 2000. Et resultat af lovændringen i 2000 var, at der blev igangsat et udredningsarbejde, der skulle belyse konsekvenserne af forskellige løsningsmodeller for en fremtidig faunapassage ved Tange Sø under den udtrykkelige forudsætning, at Tange Sø skulle bevares.

Resultaterne af dette arbejde blev i 2002 sammenfattet i rapporten "Gudenåens passage ved Tangeværket" (Tangerapporten). I rapporten undersøges otte forskellige modeller for faunapassager og et forslag til restaurering af Gudenåen nedenfor Tangeværket. Modellerne kan groft deles op i tre kategorier; korte, mellemlange og lange omløb. Alle modeller skaber passage forbi Tangeværket, og modellerne med langt omløb indeholder desuden en passage forbi Tange Sø.

Høringssvarene til Tangerapporten viste, at der lokalt var betydelig uenighed om, hvordan de fremtidige forhold omkring Tangeværket og Tange Sø burde være. Desuden forelå der ikke klarhed over, hvordan et eventuelt omløbsprojekt kunne finansieres.

For at sikre tilstrækkeligt råderum for den lokale afklaring, herunder af finansieringsspørgsmålet, og forberedelse af et eventuelt detailprojekt for et omløb mv., vedtog Folketinget i 2002 en ændring af loven, som indeholdt hjemmel til, at Gudenaacentralens koncession til udnyttelse af vandkraften i Gudenå kunne forlænges indtil den 8. januar 2008; jf. lov nr. 1054 af 17. december 2002.

I lovforslaget indgik det igen som en forudsætning for en langsigtet løsning med et eventuelt omløbsprojekt, at Tange Sø skulle bevares, at der skulle opnås bred lokal opbakning til et projekt, at der skulle tilvejebringes betydelig lokal medfinansiering, og at finansieringen skulle være afklaret på forhånd.

Efterfølgende har der været drøftelser med alle involverede parter, som har vist, at der fortsat er forskellige opfattelser af, hvilken løsning, som bør vælges. Der viste sig dog størst opbakning til et kort omløbsstryk, idet en sådan løsning fik støtte fra Tangeværket, El-Museet, de fleste af kommunerne, Viborg Amt og Foreningen til bevarelse af Tange Sø.

Gudenaacentralen har siden 2005 fået udarbejdet en række rapporter om konsekvenserne af forskellige modeller for Gudenåens passage ved Tangeværket og de lokale holdninger hertil. Senest har Gudenaacentralen den 19. april 2007 offentliggjort rapporten "Fiskepassager i Tangetrappen 2006", som redegør for den eksisterende fisketrappes funktionsdygtighed.

Danmarks Naturfredningsforening har den 21. april 2007 offentliggjort en rapport om "Supplering af beslutningsgrundlag for Gudenåens passage ved Tangeværket". Rapporten vurderer de mest relevante af de otte faunapassager i rapporten fra 2002 i forhold til vandrammedirektivet og Natura 2000-forpligtelser, som siden udfærdigelsen af rapporten fra 2002 har fået stadig større betydning, herunder vedtagelsen af miljømålsloven i 2003, som pålægger staten og kommunerne at gennemføre planlægning for alle vandområder i landet. I forlængelse af kravene i Vandrammedirektivet har Danmarks Naturfredningsforening yderligere ønsket at belyse mulighederne for en egentlig naturgenopretning af Gudenåen, således at Tange Sø nedlægges, Gudenåen føres tilbage til sit oprindelige forløb, og ådalen genskabes. Endelig vurderes i rapporten en ny mellemlang passagemodel, der vil have de største positive konsekvenser for vandkvaliteten i Tange Sø, forbedre vilkårene for vandplanter og smådyr i Gudenåen nedenfor Tange Sø, men til en lavere pris end en sammenlignelig løsning i rapporten fra 2002.

2. Hovedtræk i lovforslaget

Gudenaacentralens koncession blev den 20. december 2002 med hjemmel i lov nr. 1054 af 17. december 2002 forlænget på uændrede vilkår indtil den 8. januar 2008, hvor koncessionen udløber uden yderligere varsel. Med lovforsla-

get tilvejebringes der hjemmel til at forlænge den koncession, som Gudenaacentralen (Tangeværket) har til at udnytte vandkraften i Gudenåen, med yderligere 6 år, dvs. indtil den 8. januar 2014.

3. Baggrund for lovforslaget

Tangeværkets koncession til at udnytte vandkraften i Gudenåen udløber den 8. januar 2008. Det fremgår af 1908-loven, at det afgøres ved lov, hvad der skal ske, når Tangeværkets koncession udløber. Der er således behov for, at Folketinget tager stilling til, hvorvidt Tangeværket også efter 8. januar 2008 skal have mulighed for at udnytte vandkraften i Gudenåen.

Miljøloven (LBK nr. 1756 af 22. december 2006) implementerer dele af vandrammedirektivet, habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet i dansk lovgivning.

Efter miljøloven skal der fastlægges miljømål og en frist for målenes opfyldelse. Alt overfladevand og grundvand skal som udgangspunkt opnå god tilstand senest 22. december 2015.

I henhold til miljøloven skal hvert af Danmarks fire vanddistrikter udarbejde en vandplan. På baggrund af vandplanen udarbejder kommunerne en handleplan, som indenfor kommunens geografiske område redegør for, hvordan vandplanen vil blive realiseret.

Forslag til vandplanerne offentliggøres inden udgangen af 2008, hvorefter interesseorganisationer og andre kan fremkomme med ønsker og synspunkter til planerne. De endelige vandplaner skal foreligge inden udgangen af 2009.

Inden udgangen af 2010 offentliggøres de kommunale handleplaner for foranstaltninger, der skal sikre opfyldelse af vandplanernes målsætninger om god tilstand. Foranstaltningerne skal senest iværksættes med udgangen af 2012, med henblik på, at opfylde miljømålene i 2015.

Da den endelige vandplan for Gudenåen derfor først vil foreligge med udgangen af 2009, kan det på nuværende tidspunkt ikke vurderes, hvilke konsekvenser miljøloven vil have for de fremtidige forhold omkring Gudenåen, Tangeværket og Tange Sø.

Lovforslaget tager således ikke stilling til, hvilken løsningsmodel for Gudenåens passage ved Tangeværket, som skal anvendes – herunder om Tange Sø skal tømmes, og det oprindelige Gudenå-løb restaureres, men sikrer en periode, hvori de statslige vandplaner og kommunale handleplaner kan udarbejdes. Efter tre år, når vandplanerne og de kommunale handleplaner er udarbejdet, kan der tages stilling til, hvilken løsningsmodel, som skal anvendes, således at Gudenaacentralen kan få klarhed over, hvorvidt Tangeværkets drift efter 2014 er forenelig med vandrammedirektivet og den valgte løsningsmodel.

Efter udarbejdelsen af vandplanerne og de kommunale handleplaner vil der, alt afhængig af hvor stor en løsning der skal til for at opfylde forpligtelserne efter vandrammedirektivet, være behov for et udredningsarbejde inden selve anlægsfasen kan igangsættes. En del af de mulige løsningsmodeller, som skaber passage forbi Tangeværket, er store omkostningstunge løsninger, som vil kræve omfattende VVM-undersøgelser, en længere projekteringsfase og forberedelse af en eventuel anlægslov.

Loven skaber således hjemmel for en samlet seksårig forlængelse til gennemførelse af vandplanlægningen efter miljøloven og en projektforberedelsesperiode.

Hertil kommer at drøftelserne med alle involverede parter har vist, at der stadig er væsentligt forskellige opfattelser af, hvordan de fremtidige forhold omkring Tangeværket og Tange Sø bør være. Endvidere er finansieringen af et omløb ikke afklaret.

Med kommunalreformen er den lokale myndighedstruktur ændret, og muligheden for at de nye storkommuner ved en koncessionsforlængelse kan finde et fælles grundlag for en anbefaling er således til stede. Som det også fremgår af lovforslaget i 2002, bør der lægges stor vægt på, at der er lokal opbakning til et projekt, og at der på forhånd er en afklaring af, hvordan projektet finansieres. Valget af projekt bør desuden tage hensyn til lokale rekreative, naturmæssige og landskabelige interesser. De nye storkommuner bør derfor inddrages i valget af løsningsmodel i den kommende koncessionsforlængelse.

4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

Lovforslaget har ikke økonomiske og administrative konsekvenser for hverken stat eller kommuner.

5. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

6. Miljømæssige konsekvenser af lovforslaget

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

7. Kulturhistoriske forhold

Der knytter sig betydelige kulturhistoriske interesser til det samlede anlæg ved Tangeværket. Værket og dets omgivelser, herunder Danmarks største kunstigt skabte sø, udgør et sammenhængende kulturmiljø med hoveddæmningen med frisluse, de to sekundære dæmninger, indløbskanalen mellem Tange Sø og værket, selve kraftværket med stigning og transformatorårne og funktionærboliger. Anlægget er opført i perioden 1918-21. I det væsentlige står værket og dets omgivelser uændret og udgør derved et vigtigt eksempel på et industrimiljø fra begyndelsen af 1900-tallet.

I tilknytning til Tangeværket findes Danmarks Elmuseum, som er et af Danmarks store tekniske museer. En af Elmuseets opgaver er at dokumentere og formidle kulturmiljøet omkring Tangeværket, og elproduktionen på værket er inddraget i museets formidling. Elmuseet er i en lang række praktiske forhold afhængigt af andelsselskabet Gudenaacentralen, idet alle museets aktiviteter foregår på jord tilhørende Gudenaacentralen. Museet betaler leje for sine lejemål og modtager desuden hvert år et driftstilskud fra Gudenaacentralen.

8. Forholdet til anden lovgivning

Kulturarvsstyrelsen har den 30. juni 2006 i medfør af lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer fredet Tangeværket. Fredningen omfatter følgende bygningsværker: Hoveddæmningen med frisluse, de to sekundære dæmninger, indløbskanalen mellem Tange Sø og kraftværket og kraftværket med stigning på Tangeværket. Kulturarvsstyrelsen har i forbindelse hermed anført, at en fredning i sit udgangspunkt er en fastlåsning af bygningsværkernes aktuelle udtryk, men fastlåst i den forstand, at der ønskes et kontrolleret udviklingsforløb, hvor ændringer og nyskabelser kan ske, hvis det sker i respekt for de bærende fredningsværdier.

Lovforslaget har ingen indflydelse på den gennemførte fredning.

9. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

Vurdering af konsekvenser af lovforslaget

	Positive konsekvenser/mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat og kommuner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat og kommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

10. Høring over lovforslaget

Lovudkastet har været til høring hos en række myndigheder og organisationer. Kommentarer i forbindelse med høringen er modtaget fra følgende:

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Bestemmelsen tilvejebringer hjemmel til at forlænge den koncession, som Gudenaacentralen (Tangeværket) har til at udnytte vandkraften i Gudenåen, med yderligere 6 år, dvs. indtil den 8. januar 2014. Når den statslige vandplan og den kommunale handleplan for Gudenåen er udarbejdet – senest den 22. december 2010 - skal Gudenaacentralen informeres om, hvorvidt Tangeværkets drift kan fortsætte efter den 8. januar 2014. Eventuelle projektforberedelser kan i givet fald indledes efter den 22. december 2010.

Til § 2

Efter forslaget træder loven i kraft den 8. januar 2008, hvor den nugældende koncession udløber.

Bilag 1**Lovforslaget sammenholdt med gældende ret***Gældende formulering*

§ 1. Ministeren for offentlige arbejder bemyndiges til at meddele Viborg Amtsråd og Århus Byråd samt de andre amtsråd og byråd i Viborg, Århus og Randers amter, som måtte slutte sig til det fra de fornævnte kommunale bestyrelser allerede fremkomne andragende koncession på udnyttelse af vandkraften i Gudenå ved anlæg af et elektricitetsværk i Tange og et mindre værk i nærheden af Kongensbro og ved disse værkers drift indtil den 8. januar 2008.

Lovforslaget

§ 1. I lov nr. 184 af 20. marts 1918 om udnyttelse af vandkraften i Gudenå, som ændret senest ved lov nr. 1054 af 17. december 2002, ændres i § 1 ”indtil den 8. januar 2008” til: ”indtil den 8. januar 2014.

§ 2. Loven træder i kraft den 8. januar 2008.